DUBBA · OYSS HAZIRLIK **CEVAP ANAHTARI**

9. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Dersi 1. Dönem 1. Ortak Yazılı Sınavı · Senaryo 3

Süre: 40 dakika · Her sorunun puanı yanında yazılıdır.

Anahtar ve sorular çevrim içi

9. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı · 1. Dönem 1. Ortak Yazılı (Senaryo 3)

1. Aşağıdaki şarkıyı okuyup soruları cevaplayınız.

> ***Şarkı***
>
> *Bir safâ bahşedelim gel şu dil-i nâşâda*
> *Gidelim serv-i revânım yürü Sa'dâbâd'a*
> *İşte üç çifte kayık iskelede âmâde*
> *Gidelim serv-i revânım yürü Sa'dâbâd'a*
>
> *Gülelim oynayalım kâm alalım dünyâdan*
> *Mâ-i Tesnîm içelim çeşme-i nev-peydâdan*
> *Görelim âb-ı hayât aktığın ejderhâdan*
> *Gidelim serv-i revânım yürü Sa'dâbâd'a*
>
> ***Nedim** (18. yüzyıl divan şairi; Sa'dâbâd şarkısının yaygın okunuşu, ilk iki bent)*
>
> *Sözlükçe: safâ bahşetmek: neşe vermek · dil-i nâşâd: mutsuz gönül · serv-i revân: salınarak yürüyen selvi · Sa'dâbâd: Lale Devri'nde Kâğıthane'de yaptırılan kasır ve bahçeler · âmâde: hazır · kâm almak: muradına ermek, zevk almak · Mâ-i Tesnîm: cennetteki Tesnîm pınarının suyu · çeşme-i nev-peydâ: yeni yapılmış çeşme · âb-ı hayât: içene ölümsüzlük verdiğine inanılan su · ejderhâ: burada ejderha başı biçiminde yapılmış çeşme lülesi*

1.1. Şarkının **konusunu**, **temasını** ve şarkıya hâkim olan **duyguyu** yazınız.

1.2. Aşağıdaki tabloda şarkıdan alınan dizeler verilmiştir. Her dizede kullanılan **edebî sanatın adını** ve bu sanatın dizeye kattığı anlamı yazınız.

Dize	Edebî sanat	Dizeye kattığı anlam
Gidelim serv-i revânım yürü Sa'dâbâd'a		
İşte üç çifte kayık iskelede âmâde		
Bir safâ bahşedelim gel şu dil-i nâşâda		

1.3. Söyleyici, sevgiliyi Sa'dâbâd'a giderken onu ikna etmek için bazı vaatlerde bulunur. Şarkıdan bu vaatlerden **ikisini** yazınız. "Gülelim oynayalım kâm alalım dünyâdan" dizesinden hareketle şarkıdaki **hayat anlayışını** yorumlayınız.

1.4. Şair, Sa'dâbâd'daki yeni çeşmenin suyundan söz ederken **"Mâ-i Tesnîm"** ve **"âb-ı hayât"** ifadelerini kullanmıştır. Bu iki ifadenin okurda uyandırdığı **çağrışımları** yazınız ve bu çağrışımların şarkıdaki Sa'dâbâd imgesine katkısını açıklayınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

2. Aşağıdaki şiiri okuyup soruları cevaplayınız.

> ***Leylekler***
>
> *Minarenin başında boş bir yuva,*
> *Kaç bahardır beklerim, söyle ey yuva,*
> *Sen mi unuttun onları, onlar mı seni?*
> *Rüzgâr cevap verir: "Yol uzundur, gelir."*
>
> *Tarlada çiftçi saban sürer, gözü gökte,*
> *Bulutlar ağır ağır geçer dağın önünden,*
> *Sanki gökyüzü de onların yolunu gözler,*
> *Bu yüzden her mart ayı biraz geç ısınır.*
>
> *Bir sabah köyün üstünde bir kanat sesi,*
> *Bütün köy sokağa dökülür, çocuklar damlara,*
> *Leylekler döner, yuvaya ilk dalı taşır,*
> *Köy, yüz evlik bir yürek olur o gün.*
>
> *(Sınav için yazılmış özgün metin)*

2.1. Aşağıdaki tabloda şiirden alınan dizeler verilmiştir. Her dizedeki **edebî sanatı** belirleyiniz ve bu sanatın dizeye kattığı anlamı açıklayınız.

Dize	Edebî sanat	Dizeye kattığı anlam
Sen mi unuttun onları, onlar mı seni?		
Rüzgâr cevap verir: "Yol uzundur, gelir."		
Sanki gökyüzü de onların yolunu gözler, / Bu yüzden her mart ayı biraz geç ısınır.		
Bütün köy sokağa dökülür		

2.2. "Köy, yüz evlik bir yürek olur o gün" dizesindeki **imgeyi** şiirin bütününden hareketle açıklayınız.

2.3. Şiirde geçen **"yolunu gözlemek"** ve **"sokağa dökülmek"** deyimlerinin anlamlarını yazınız. Bu deyimlerin şiirin söyleyişine katkısını **bir cümleyle** belirtiniz.

3. Aşağıdaki metni okuyup soruları cevaplayınız.

> ***Sandıktaki Kelimeler***
>
> *Babaannemin dilinde, sandığında sakladığı oyalı yazmalar gibi, artık kimsenin kullanmadığı kelimeler vardı. Akşam ışığı yakarken "Çerağı uyandır," derdi; misafir gelecekse "Hane şenlenecek," diye sevinirdi. Ben o zaman bu sözleri biraz tuhaf bulur, gülerdim. Bugün anlıyorum ki her biri bir eşyanın değil, bir yaşayışın adıydı.*

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

*Kelimeler de insanlar gibi yaşlanıyor mu, bilmiyorum. Belki yaşlanmıyor, yalnızca unutuluyorlar. Bir kelime kullanılmayınca sözlükte durur ama dilde ölür; tıpkı sandıkta kalan bir kumaşın kimse giymeyince rengini yitirmesi gibi. Öte yandan unutulan her kelimenin yerine yenisi geliyor; dil bu alışverişle **diri** kalıyor. Bunu kayıp mı saymalı, kazanç mı? Kesin bir cevabım yok.*

*Yine de şiir okurken o sandığın kapağının aralandığını hissediyorum. Eski bir şairin dizesinde karşıma çıkan bir kelime, babaannemin sesini getiriyor kulağıma. Belki şiirin işlerinden biri de budur: Kelimeleri müzeye kaldırmadan yeniden konuşturmak. Ben de artık bazen akşamları "Çerağı uyandırayım," diyorum; çocuklar gülüyor, ben de gülüyorum. Ama kelime o an yeniden **nefes alıyor**.*

(Bir yazarın denemesinden — sınav için yazılmış özgün metin)

3.1. Metnin **konusunu** ve **ana düşüncesini** yazınız.

3.2. Aşağıda metinle ilgili beş yargı verilmiştir. Yargılar doğruysa "D", yanlışsa "Y" yazınız.

Yargı	D / Y
I. Yazar, düşüncelerini kişisel bir hatırasından yola çıkarak açıklamıştır.	
II. Yazar, kelimelerin unutulmasının dil için kesin bir kayıp olduğunu kanıtlarla ortaya koymuştur.	
III. Metinde sohbet havasında, içten bir anlatım vardır.	
IV. Yazar, görüşlerini desteklemek için sayısal verilerden yararlanmıştır.	
V. Metinde bir benzetmeden yararlanılarak soyut bir düşünce somutlaştırılmıştır.	

3.3. Metinde koyu yazılan **diri** kelimesinin ve **nefes alıyor** ifadesinin metindeki anlamlarını bağlamdan hareketle yazınız.

3.4. 1. sorudaki şarkıdan günümüz günlük dilinde kullanılmayan **iki** kelime yazınız. Ardından yazarın *"Belki şiirin işlerinden biri de budur: Kelimeleri müzeye kaldırmadan yeniden konuşturmak."* görüşünü bu iki kelimeyle ilişkilendirerek açıklayınız.

4. Lale çiçeği iki farklı metinde anlatılmıştır. Metin A bir bitki rehberinden alınmış bilgi metni, Metin B bir şairin dörtlüğüdür. Metinleri okuyup soruları cevaplayınız.

Metin A — Bitki rehberinden

Lale, zambakgiller familyasından soğanlı bir bitkidir. Yabani türleri Orta Asya'da ve Anadolu'nun dağlık bölgelerinde doğal olarak yetişir. Soğanları sonbaharda toprağa dikilir; çiçekleri türüne göre mart ile mayıs arasında açar. Çiçeklenme bittikten sonra yaprakları sararır ve bitki bir sonraki bahara kadar toprağın altında dinlenir.

Metin B

Bütün kış toprağın altında bir sır sakladı,
Mart gelince kırmızı bir mendil salladı sapında,
Bir hafta güldü, bir hafta sustu bahçede,
Gitti; yerinde hâlâ bir alev kokusu var.

(Sınav için yazılmış özgün dörtlük)

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

4.1. Metinlerden hangisinde dış dünyadaki gerçeklik **olduğu gibi**, hangisinde **kurgulanarak** aktarılmıştır? Her biri için metinden bir ifadeyle gerekçe gösteriniz.

4.2. Aşağıdaki tabloyu, iki metni karşılaştırarak doldurunuz.

Ölçüt	Metin A	Metin B
Lalenin kışı toprak altında geçirmesini anlatan ifade		
Lalenin açışını anlatma biçimi (gerçek anlam / mecaz–imge)		
Metnin okurda amaçladığı etki		

5. Bir lisenin "Sanat Haftası" için hazırladığı programdan bir bölüm aşağıda verilmiştir (kurgusal).

> ***Sanat Haftası Programı***
>
> - *Pazartesi: Okul salonunda minyatür sergisinin açılışı*
> - *Salı: Bahçede halk müziği konseri*
> - *Çarşamba: Spor salonunda halk oyunları gösterisi*
> - *Perşembe: Kütüphanede şiir dinletisi (Nedim'in şarkıları ve öğrenci şiirleri)*
> - *Cuma: Ana koridorda hat ve ebru sergisi*
> - *Cumartesi: Okul tiyatro kulübünün sahnelediği Karagöz gösterisi*

5.1. Programdaki etkinliklerin dayandığı sanat dallarını güzel sanatların ait olduğu gruplara göre aşağıdaki tabloya yazınız.

Etkinlik	Güzel sanat grubu
Minyatür sergisi	
Halk müziği konseri	
Halk oyunları gösterisi	
Şiir dinletisi	
Hat ve ebru sergisi	
Karagöz gösterisi	

5.2. Perşembe günkü şiir dinletisinde de cumartesi günkü Karagöz gösterisinde de dil kullanılmaktadır. Buna rağmen bu iki etkinliğin dayandığı sanat dallarının güzel sanatların farklı gruplarında yer almasının nedenini **malzeme** ve **hitap ettiği duyu** açısından açıklayınız.

5.3. Sanat Haftası'nda bir tarih öğretmeni, Lale Devri'ni anlatırken 1. sorudaki şarkıdan yararlanmıştır. Şarkının bir tarih öğretmenine Lale Devri hakkında sağlayabileceği **bir** bilgiyi yazınız. Edebî bir metni tarihî bilgi kaynağı olarak kullanırken dikkat edilmesi gereken **bir** noktayı, edebî metinlerin kurmaca özelliğinden hareketle belirtiniz.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

6. Aşağıdaki metni okuyup soruları cevaplayınız.

> ***Pusula***
>
> *Kerem'in otobüsü sabah yedide kalkacaktı. Dedesi gece yarısı kapısını tıklattı; elinde kenarları aşınmış pirinç bir pusula vardı. "Bunu bana kendi babam vermişti, ilk kez gurbete çıktığımda," dedi. "Şehirde sokaklar karışıktır, insanlar daha da karışık. Yolunu kaybedersen buna bak." Kerem gülümsedi; telefonunda harita vardı, pusulaya ne gerek? Yine de dedesini kırmadı, pusulayı cebine koydu.*
>
> *Şehirdeki ilk kışı zor geçti. Bir akşam yurt odasında, arkadaşlarının ısrarıyla doğru bulmadığı bir işe "evet" demek üzereyken eli cebine gitti. Pusulanın iğnesi titreyerek hep aynı yönü gösteriyordu. Kerem bir süre ona baktı. Telefonunu aldı, dedesini aradı; uzun uzun konuşmadılar, yalnızca birbirlerinin sesini dinlediler. O gece "hayır" dedi.*
>
> *(Sınav için yazılmış özgün metin)*

6.1. Metinde **pusula** neyin **sembolüdür**? Cevabınızı metinden **bir** ifadeyle destekleyiniz.

6.2. Dedenin söylediği aşağıdaki iki ifadede kelimelerin metinde kazandığı anlamı yazınız.

- **I.** "Yolunu kaybedersen buna bak."
- **II.** "Şehirde sokaklar karışıktır, insanlar daha da karışık."

7. Bir öğrenci, 2. sorudaki "Leylekler" şiirini betimleme paragrafına dönüştürmek için aşağıdaki taslağı yazmıştır. Taslağı okuyup soruları cevaplayınız.

> *Bir Cumartesi sabahı köyün üstünde bir kanat sesi duyuldu. Minarenin başındaki yuva yıllardır boştu ama babaannem hala onların döneceğine inanıyordu. Pekçok çocuk damlara çıktı, analar kapı önlerine koştu. Leylekler sesizce yuvaya kondu ve ilk dalı taşıdı. Köyde o gün üç renk vardı beyaz, siyah ve mavi. Bu kuşlar Türkçe'de baharın habercisi diye anılır. Ne kadar da güzel bir sabah? Kim bilir onlar da bizi özlüyormuydu?*

7.1. Taslakta **sekiz** yazım ve noktalama yanlışı vardır. Yanlışları bulup doğru biçimlerini aşağıdaki tabloya yazınız.

Yanlış	Doğru

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

7.2. 1. sorudaki şarkının **ikinci bendini**, bendin temasını ve hâkim duygusunu koruyarak **6–8 cümlelik bir betimleme paragrafı** olarak yeniden yazınız. Dizeleri aynen aktarmayınız; sözlükçeden yararlanabilirsiniz. Paragrafınız aşağıdaki ölçütlere göre değerlendirilecektir:

- Bendin temasına ve hâkim duygusuna uygunluk
- Betimleme unsurları (niteleyici kelimeler, duyulara seslenen ifadeler, imge ve çağrışım)
- Paragraf bütünlüğü ve cümleler arası akış
- Yazım ve noktalama kuralları
- Uzunluk (6–8 cümle) ve özgünlük

Puanlama anahtarı ve örnek cevaplar Dubba'nın hazırladığı örneklerdir; resmî değerlendirme ölçütleri ODSGM ve okulun tarafından belirlenir.

Soru – Öğrenme Çıktısı – Beceri

Soru	Öğrenme çıktısı	Beceri
1	TDE2.2. "Sözün İnceliği" temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme	KB2.4. Çözümleme Becerisi, KB2.14. Yorumlama Becerisi
2	TDE2.2. "Sözün İnceliği" temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme	KB2.4. Çözümleme Becerisi, KB2.10. Çıkarım Yapma Becerisi
3	TDE2.2. "Sözün İnceliği" temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme	KB2.10. Çıkarım Yapma Becerisi, KB2.14. Yorumlama Becerisi
4	TDE2.2. "Sözün İnceliği" temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme	KB2.7. Karşılaştırma Becerisi, KB2.10. Çıkarım Yapma Becerisi
5	TDE2.2. "Sözün İnceliği" temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme	KB2.5. Sınıflandırma Becerisi, KB2.14. Yorumlama Becerisi
6	TDE2.2. "Sözün İnceliği" temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme	KB2.10. Çıkarım Yapma Becerisi, KB2.14. Yorumlama Becerisi
7	TDE4.3. Edebî söyleyişin inceliğini yansıttığı yazısında kural uygulayabilme	KB1.3. Yazma, KB2.15. Yansıtma Becerisi

Puanlama Tablosu

1.1	1.2	1.3	1.4	2.1	2.2	2.3	3.1	3.2	3.3	3.4	4.1	4.2	5.1	5.2	5.3	6.1	6.2	7.1	7.2	Toplam
5	6	4	4	8	4	4	4	5	4	4	4	6	6	4	4	4	4	8	8	100

Çözümler ve Puanlama Anahtarı

1.1. TAM PUAN (5 PUAN)

Konu (2 puan): Söyleyicinin sevgilisini, kayıkla Sa'dâbâd'a gezintiye ve eğlenmeye çağırması. **Tema** (2 puan): hayattan zevk alma / eğlence ve gezinti (sevgiliye çağrı da kabul edilir). **Hâkim duygu** (1 puan): neşe, coşku, sevinç. **KISMİ PUAN:** Konu ile tema birbirine karıştırılmış ancak biri doğruysa 2 puan; yalnız duygu doğruysa 1 puan. **SIFIR PUAN:** Boş ya da şarkıyla ilgisiz cevap.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

1.2. TAM PUAN (6 PUAN)

Her dize için sanat adı 1 puan, kattığı anlam 1 puan.

- *Gidelim serv-i revânım yürü Sa'dâbâd'a* → **Açık istiare (eğretileme)**: Sevgili, boyu ve yürüyüşü bakımından salınarak yürüyen bir selviye benzetilmiş; benzeyen (sevgili) söylenmemiş, yalnız benzetilen (serv-i revân) verilmiştir. Sevgilinin uzun boylu, zarif ve salınarak yürüyen biri olduğu sezdirilir. ("İstiare" cevabı da kabul edilir.)
- *İşte üç çifte kayık iskelede âmâde* → **Tenasüp (uygunluk)**: Anlamca birbiriyle ilgili "kayık" ve "iskele" kelimeleri bir arada kullanılmıştır. Deniz kıyısındaki gezinti hazırlığının canlı bir tablosunu çizer.
- *Bir safâ bahşedelim gel şu dil-i nâşâda* → **Tezat (zıtlık)**: "safâ" (neşe) ile "nâşâd" (mutsuz) karşıt anlamlı kelimelerdir. Mutsuz gönlün neşeye kavuşturulacağını vurgulayarak çağrıyı daha çekici kılar.

KISMİ PUAN: Sanat adı doğru, açıklama yoksa 1 puan; birinci dizede "teşbih" yazılmışsa sanat puanı verilmez, açıklama uygunsa 1 puan. **SIFIR PUAN:** Boş ya da tüm sanatlar yanlış.

1.3. TAM PUAN (4 PUAN)

Vaatler (her biri 1 puan, iki tanesi yeterli): kayıkların iskelede hazır olması; gülüp oynamak, eğlenmek; yeni çeşmeden cennet suyu gibi su içmek; ejderha lüleli çeşmeden akan suyu (âb-ı hayâtı) görmek; mutsuz gönle neşe vermek. Hayat anlayışı (2 puan): Söyleyici, dünyadaki güzelliklerin ve anın tadını çıkarmak gerektiğini düşünür; hayatı neşe ve zevkle yaşamayı öne çıkaran, dünya nimetlerinden kaçmayan bir anlayış vardır. Örnek cevap: "Söyleyiciye göre hayat kısa ve güzeldir; insan bu dünyada gülüp eğlenerek muradını almalıdır." **KISMİ PUAN:** Yalnız bir vaat yazılmışsa 1 puan; hayat anlayışı dizeyi tekrar eden biçimde ("gülüp oynamak istiyor") yazılmışsa 1 puan. **SIFIR PUAN:** Boş ya da ilgisiz.

1.4. TAM PUAN (4 PUAN)

Çağrışımlar (2 puan): **Mâ-i Tesnîm** cennetteki pınarı, cenneti ve kutsal bir temizliği; **âb-ı hayât** ölümsüzlüğü, tükenmeyen gençliği ve hayatı çağrıştırır. Katkısı (2 puan): Şair, sıradan bir çeşmenin suyunu bu kavramlarla anarak Sa'dâbâd'ı yeryüzündeki bir cennet, insana yeni bir hayat veren eşsiz bir yer olarak gösterir; mekân gerçek boyutundan çıkıp hayalî, yüceltilmiş bir imgeye dönüşür (bu yönüyle mübalağa da sezdirilir). **KISMİ PUAN:** Çağrışımlardan yalnız biri doğruysa 1 puan; katkı yalnız "Sa'dâbâd güzeldir" düzeyindeyse 1 puan. **SIFIR PUAN:** Boş ya da ilgisiz.

2.1. TAM PUAN (8 PUAN)

Her dize için sanat adı 1 puan, kattığı anlam 1 puan.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

- *Sen mi unuttun onları, onlar mı seni?* → **Tecahülüarif (bilmezlikten gelme)**: Söyleyici, leyleklerin göçmen kuşlar olduğunu ve mevsimi gelince döneceğini bildiği hâlde bilmiyormuş gibi soru sorar. Bekleyişin uzunluğunu ve özlemi duygulu biçimde dile getirir. ("Teşhis" cevabı, yuvaya seslenme gerekçesiyle verilmişse açıklama uygunsa 1 puan.)
- *Rüzgâr cevap verir: "Yol uzundur, gelir."* → **İntak (konuşturma)**: İnsan dışı bir varlık olan rüzgâr konuşturulmuştur (teşhisle birlikte). Umudun doğadan gelen bir sesle verilmesini sağlar, bekleyişe teselli katar. ("Teşhis" yazılmışsa sanat puanı verilmez.)
- *Sanki gökyüzü de onların yolunu gözler, / Bu yüzden her mart ayı biraz geç ısınır.* → **Hüsnütalil (güzel nedene bağlama)**: Martın geç ısınmasının gerçek nedeni mevsim geçişidir; şair bunu göğün de leylekleri beklemesine bağlamıştır. Doğanın bütünüyle insanlarla birlikte beklediği duygusunu verir.
- *Bütün köy sokağa dökülür* → **Mecazımürsel (ad aktarması)**: "Köy" denerek köyde yaşayan insanlar kastedilmiştir (yer–içindekiler ilgisi). Herkesin, istisnasız bütün köylülerin sevinçle dışarı çıktığını kısa ve etkili biçimde anlatır.

KISMİ PUAN: Sanat adı doğru, açıklama yoksa 1 puan. **SIFIR PUAN:** Boş ya da tüm sanatlar yanlış.

2.2. TAM PUAN (4 PUAN)

Beklenen açıklama: Yüz ayrı evden oluşan köy, tek bir yüreğe benzetilmiştir (teşbih; benzeyen köy, benzetilen yürek) (1 puan). Leyleklerin dönüşüyle köylülerin aynı sevinci, aynı heyecanı birlikte yaşadığı; aylarca süren bekleyişin ortak bir mutluluğa dönüştüğü anlatılır. Köy, ayrı ayrı insanlar değil, aynı duyguyla çarpan tek bir yürek gibidir (3 puan). Örnek cevap: "Şair, leyleklerin döndüğü gün bütün köylülerin aynı sevinci duyduğunu anlatmak için yüz evi tek bir yüreğe dönüştürmüştür; bekleyişin sonunda köy bir bütün olmuştur." **KISMİ PUAN:** "Köy yüreğe benzetilmiş" yazılıp şiirin bütünüyle ilişki kurulmamışsa 1 puan; ortak sevinç anlatılmış ancak benzetme ögeleri belirtilmemişse 3 puan. **SIFIR PUAN:** Boş ya da ilgisiz.

2.3. TAM PUAN (4 PUAN)

yolunu gözlemek (1 puan): birinin gelmesini sabırsızlıkla, özlemle beklemek. **sokağa dökülmek** (1 puan): çok sayıda insanın aynı anda, coşkuyla dışarı çıkması. Katkısı (2 puan): Deyimler anlatımı kısa, somut ve etkili kılar; bekleyişin özlemini ve kavuşmanın coşkusunu günlük dile yakın, içten bir söyleyişle hissettirir. **KISMİ PUAN:** Deyim anlamı yerine kelimelerin gerçek anlamı yazılmışsa ("yola bakmak") o deyim 0; katkı yalnız "anlatımı güzelleştirir" düzeyindeyse 1 puan. **SIFIR PUAN:** Boş ya da yanlış.

3.1. TAM PUAN (4 PUAN)

Konu (2 puan): Kullanılmayan eski kelimelerin unutulması / kelimelerin dildeki yaşamı. **Ana düşünce** (2 puan): Kelimeler kullanılmadıkça dilde ölür; şiir ve edebiyat eski kelimeleri yeniden konuşturarak onları ve taşıdıkları yaşayışı canlı tutar. **KISMİ PUAN:** Ana düşünce "eski kelimeler güzeldir" gibi genel yazılmışsa 1 puan. **SIFIR PUAN:** Boş ya da ilgisiz.

3.2. TAM PUAN (5 PUAN)

Her doğru işaret 1 puan: **I. D** (babaannesinin sözlerinden yola çıkar) · **II. Y** (yazar "Kesin bir cevabım yok." der; kanıtlama zorunluluğu duymaz) · **III. D** (soru sorup kendisiyle konuşur gibi yazar) · **IV. Y** (metinde sayısal veri yoktur) · **V. D** (kelimenin unutulması, sandıkta rengini yitiren kumaşa benzetilmiştir). **KISMİ PUAN:** Her doğru satır 1 puan. **SIFIR PUAN:** Boş ya da tümü yanlış.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

3.3. TAM PUAN (4 PUAN)

diri (2 puan): Mecaz anlamda; canlı, yaşayan, kendini yenileyen (dil). **nefes alıyor** (2 puan): Mecaz anlamda; unutulmuş kelimenin yeniden kullanılarak canlanması, hayata dönmesi. **KISMİ PUAN:** "diri" için yalnız sözlük anlamı ("ölmemiş, canlı") yazılıp dile bağlanmamışsa 1 puan; "nefes almak" için gerçek anlam yazılmışsa 0. **SIFIR PUAN:** Boş ya da yanlış.

3.4. TAM PUAN (4 PUAN)

Kelimeler (her biri 1 puan, iki tanesi yeterli): **âmâde, kâm, nâşâd, serv, revân, bahşetmek, nev-peydâ, Tesnîm, âb-ı hayât, dil (gönül anlamında)**. Açıklama (2 puan): Bu kelimeler günlük dilden çekilmiş olsa da Nedim'in şarkısı okunduğunda yeniden söylenir, anlamları öğrenilir; şarkı onları sözlükte unutulmaya bırakmaz, yaşadıkları dönemin (Lale Devri'nin) yaşayışını da bugüne taşır. Yazarın dediği gibi şiir, kelimeleri "müzeye kaldırmadan" yeniden konuşturur. **KISMİ PUAN:** Yalnız kelimeler yazılmışsa 2 puan; "safâ, gel, kayık" gibi bugün de kullanılan kelimeler puan getirmez. **SIFIR PUAN:** Boş ya da ilgisiz.

4.1. TAM PUAN (4 PUAN)

Metin A gerçekliği olduğu gibi aktarır (1 puan); gerekçe (1 puan): "Soğanları sonbaharda toprağa dikilir; çiçekleri türüne göre mart ile mayıs arasında açar." gibi doğrulanabilir, nesnel bilgiler verir. **Metin B** gerçekliği kurgulayarak aktarır, kurmacadır (1 puan); gerekçe (1 puan): "Bütün kış toprağın altında bir sır sakladı" / "Bir hafta güldü" gibi ifadelerde lale, sır saklayan ve gülen bir varlık olarak hayal gücüyle yeniden kurulmuştur. **KISMİ PUAN:** Belirleme doğru, gerekçe yoksa her metin için 1 puan. **SIFIR PUAN:** Boş ya da metinler yer değiştirmiş.

4.2. TAM PUAN (6 PUAN)

Her ölçüt satırı 2 puan (her sütun 1 puan).

Ölçüt	Metin A	Metin B
Kışı toprak altında geçirmesi	"bitki bir sonraki bahara kadar toprağın altında dinlenir"	"Bütün kış toprağın altında bir sır sakladı"
Açışını anlatma biçimi	Gerçek anlam: "çiçekleri ... mart ile mayıs arasında açar"	Mecaz–imge: "kırmızı bir mendil salladı sapında" (çiçek, sallanan kırmızı bir mendil)
Okurda amaçlanan etki	Bilgilendirmek, öğretmek	Duygu ve hayal uyandırmak, estetik zevk vermek (laleyi kısa ömürlü bir güzellik olarak hissettirmek)

KISMİ PUAN: Yalnız bir sütun doldurulmuşsa satır başına 1 puan. **SIFIR PUAN:** Boş ya da sütunlar yer değiştirmiş.

5.1. TAM PUAN (6 PUAN)

Her doğru satır 1 puan: Minyatür → **plastik (görsel)** · Halk müziği → **fonetik (işitsel)** · Halk oyunları → **ritmik (dramatik)** · Şiir dinletisi (edebiyat) → **fonetik (işitsel)** · Hat ve ebru → **plastik (görsel)** · Karagöz → **ritmik (dramatik)**. **KISMİ PUAN:** Her doğru satır 1 puan; yalnız "görsel/işitsel/dramatik" yazılması da kabul edilir. **SIFIR PUAN:** Boş ya da tümü yanlış.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

5.2. TAM PUAN (4 PUAN)

Beklenen açıklama: Şiir dinletisinde malzeme yalnızca **dildir** (kelimeler, sesler); eser kulağa, yani işitme duyusuna seslenir, bu yüzden edebiyat **fonetik** sanatlardandır (2 puan). Karagöz gösterisinde ise dilin yanında **hareket, tasvirler (perdedeki figürler), ışık ve müzik** de kullanılır; gösteri hem göze hem kulağa seslenir ve bir sahnede canlandırılır, bu yüzden **ritmik (dramatik)** sanatlardandır (2 puan). **KISMİ PUAN:** Yalnız bir etkinlik doğru açıklanmışsa 2 puan; malzeme ya da duyu açısından yalnız biri belirtilmişse her etkinlik için 1 puan. **SIFIR PUAN:** Boş ya da ilgisiz.

5.3. TAM PUAN (4 PUAN)

Bilgi (2 puan, biri yeterli): Lale Devri'nde İstanbul'da Sa'dâbâd gibi kasır ve bahçelerin yapıldığı; halkın ve seçkinlerin kayıkla Kâğıthane'ye gezintiye gittiği; süslü çeşmelerin yapıldığı; eğlence ve gezinti hayatının yaygınlaştığı. Dikkat edilecek nokta (2 puan): Edebî metinler kurmacadır; şair gerçekliği duygu ve hayal gücüyle yeniden kurar, abartır ("âb-ı hayât", "Mâ-i Tesnîm"). Bu nedenle şiirdeki bilgiler başka tarihî kaynaklarla karşılaştırılarak doğrulanmalı, şiir tek başına belge sayılmamalıdır. **KISMİ PUAN:** Bilgi doğru, dikkat edilecek nokta yoksa 2 puan; dikkat edilecek nokta "şiir yalan söyler" gibi gerekçesiz yazılmışsa 1 puan. **SIFIR PUAN:** Boş ya da ilgisiz.

6.1. TAM PUAN (4 PUAN)

Pusula; doğru yolu, insanın değerlerini ve ailesinden aldığı öğütleri, kuşaktan kuşağa aktarılan doğruluk anlayışını **sembolize eder** (2 puan). Kanıt (2 puan, biri yeterli): "Yolunu kaybedersen buna bak." / pusulanın dededen babaya, babadan toruna aktarılması ("Bunu bana kendi babam vermişti") / Kerem'in doğru bulmadığı işe evet demek üzereyken pusulaya bakıp "hayır" demesi / iğnenin "hep aynı yönü" göstermesi. **KISMİ PUAN:** "Yön bulma aracı" gibi gerçek anlam yazılmışsa 0; sembol doğru, kanıt yoksa 2 puan. **SIFIR PUAN:** Boş ya da ilgisiz.

6.2. TAM PUAN (4 PUAN)

Her ifade 2 puan.

- **I.** "Yolunu kaybetmek" mecaz anlamda kullanılmıştır: doğru davranıştan, kendi değerlerinden uzaklaşmak, ne yapacağını bilemez hâle gelmek. "Buna bak" ise "o zaman sana öğrettiklerimizi, köklerini hatırla" anlamındadır.
- **II.** "Karışık" kelimesi sokaklar için gerçek anlamda (düzensiz, yolu bulunması güç), insanlar için mecaz anlamda (niyeti, davranışı anlaşılması güç; doğruyu yanlıştan ayırmayı zorlaştıran) kullanılmıştır.

KISMİ PUAN: I'de yalnız "kaybolmak" gibi gerçek anlam 0; II'de yalnız bir kullanım açıklanmışsa 1 puan. **SIFIR PUAN:** Boş ya da yanlış.

7.1. TAM PUAN (8 PUAN)

Her doğru düzeltme 1 puan (yanlış ve doğru biçim birlikte yazılmalıdır):

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Yanlış	Doğru	Kural
Bir Cumartesi sabahı	Bir cumartesi sabahı	Belirli bir tarih bildirmeyen gün adları küçük harfle başlar.
hala	hâlâ	Düzeltme işareti (anlam ayırt eder: hala ↔ hâlâ).
Pekçok	Pek çok	Ayrı yazılır.
sesizce	sessizce	Yazım (ses + -siz + -ce).
üç renk vardı beyaz	üç renk vardı: beyaz	Açıklama yapılacak sıralamadan önce iki nokta konur.
Türkçe'de	Türkçede	Dil adlarına gelen ekler kesme işaretiyle ayrılmaz.
güzel bir sabah?	güzel bir sabah!	Sevinç, hayranlık bildiren cümlenin sonuna ünlem konur.
özlüyormuydu	özlüyor muydu	Soru eki mi ayrı yazılır.

KISMİ PUAN: Yanlış bulunmuş ancak düzeltme hatalıysa 0; doğru olan bir ifade ("damlara", "Kim bilir") yanlış diye değiştirilmişse her biri için 1 puan kırılır (en az 0). **SIFIR PUAN:** Boş ya da hiçbiri doğru değil.

7.2. TAM PUAN (8 PUAN)

Dereceli puanlama anahtarı:

Ölçüt	Tam	Kısmi	Sıfır
Tema ve hâkim duyguya uygunluk (2)	Sa'dâbâd'daki eğlence, çeşme ve neşe/coşku duygusu korunmuş (2)	Tema var, duygu belirsiz (1)	Konu dışı (0)
Betimleme unsurları (2)	Niteleyici kelimeler, en az iki duyuya seslenen ifade ve en az bir imge/çağrışım (2)	Yalnız niteleyici kelimeler (1)	Betimleme yok, olay anlatımı (0)
Paragraf bütünlüğü ve akış (1)	Tek konu etrafında, cümleler bağlantılı (1)	—	Dağınık, kopuk (0)
Yazım ve noktalama (2)	Hata yok (2)	1–2 hata (1)	3 ve üzeri hata (0)
Uzunluk ve özgünlük (1)	6–8 cümle, dizeler aynen aktarılmamış (1)	—	Sınır dışı ya da dizeler kopyalanmış (0)

Örnek cevap: "Kayıklar Kâğıthane'nin kıyısına yanaştığında bahçeden kahkahalar ve saz sesleri yükseliyordu. Çimenlerin üstünde gençler el ele tutuşmuş, hayatın bütün sevincini bu öğleden sonraya sığdırmak ister gibi oynuyordu. Bahçenin ortasında yeni yapılmış mermer bir çeşme ışıl ışıl parlıyordu. Ejderha başı biçimindeki lülesinden akan su, güneşin altında gümüş bir şerit gibi havuza dökülüyordu. Avuç avuç içilen bu serin su, insana cennet pınarlarından gelmiş gibi tatlı geliyordu. Sanki bir yudumu, yorgun bir gönle yeni bir hayat bağışlıyordu. Gün batarken bile kimse bu bahçeden ayrılmak istemiyordu." **KISMİ PUAN:** Ölçüt tablosuna göre verilir. **SIFIR PUAN:** Boş ya da konu dışı yazı.

© 2026 Dubba. Bu yazılının soruları, şekilleri, puanlama anahtarı ve çözümleri Dubba'nın özgün eseridir (5846 sayılı FSEK); tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde ve değiştirilmeden çoğaltıp öğrencilere, sınıflara, okullara ve kurslara bedelsiz dağıtabilirsin; satılamaz, ücretli bir ürün ya da hizmette kullanılamaz, ticari amaçla kullanılamaz, başka sitede barındırılamaz, kaynak dubba.com.tr gösterilir. Telif Politikası 3. madde: dubba.com.tr/telif